

МІСТИЧНІСТЬ РЕЛІГІЙНОСТІ Г.С. СКОВОРОДИ

Казанцева С. С.

Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (057) 702-14-98)

Філософія Григорія Сковороди завжди була та буде актуальною. Найцікавішим є те що саме релігійність та містичність були потужними чинниками у формуванні свідомості, а через те й філософії відомого поета.

Філософська концепція будь-якого мислителя визначається його внутрішнім світом, є теоретичним вираженням його світогляду. Що стосується Сковороди, то його філософська концепція також обумовлена вимогами його мислення, яке виходить з безпосередніх потреб і запитів його духу, глибокої внутрішньої релігійності.

Втім, релігійність не буває «релігійністю самою-по-собі», вона завжди пов'язана з певними історичними формами, кожна з яких несе у собі певні особливі концепти, які суттєво відрізняють її поміж решти інших релігій. Бог для Сковороди є не безособовою причиною існування світу, як думали сучасні йому деїсти. Він є особистістю, й промишляє про кожний вид створінь відповідно до свого задуму та його потреб.

Рисою, якою характеризується релігійність Григорія Сковороди, є її містичність [1]. Саме ця риса сквородинівської релігійності дала змогу багатьом дослідникам вважати українського мислителя містиком. Заперечення містичної складової релігійності Сковороди зокрема, та його життя в цілому, може виходити або з недостатньої обізнаності з фактами його біографії та творчості, або з певної тенденційності.

Початком власного духовного життя сам Сковорода вважав сон у с. Каврай, у ніч з 23 на 24 листопада 1758 року, про що є його безпосереднє свідчення [2]. У книзі «Григорій Сковорода: філософія свободи». Мирослав Попович характеризує цей сон як «кошмарне видіння із сумішшю еротики і смерті», що «більше схожий на галюцинацію чи маячню» [3]. Проте, він був результатом глибокого й тривалого внутрішнього процесу, який відбувався в душі Сковороди – процесу пошуку сенсу власного життя, власного покликання, власного місця у світі. Сковорода отримав відчуття духовної насолоди, змішаної зі страхом. Цей каврайський сон є першим безпосереднім фактом містичного життя Г.С. Сковороди.

Другим фактом його містичного досвіду, що остаточно зміцнив у Сковороді впевненість у Божественній природі того внутрішнього духу стали дві події 1770 року, через дванадцять років після каврайського сну. Перебуваючи у Києві, куди Сковорода поїхав з Сошальським, він зненацька, безпричинно відчув внутрішнє духовне збентеження, внутрішню тривогу й неспокій. Після цього він направився до Охтирки. Той стан внутрішньої збентеженості, який Сковорода відчував у Києві, переслідував його і протягом двох тижнів дороги. Втім, тут отримали звістку про те, що у Києві розпочалася епідемія чуми. Отже, Дух не дарма гнав Сковороду з Києва. Ця подія надзвичайно вразила Григорія й остаточно переконала в існуванні Божественного промыслу, що піклується як про створений світ в цілому, так і про кожен живу істоту окремо

Невдовзі після цієї, другої події відбулася третя. Сковорода пережив стан містичного захоплення (екстазу), про що сам з особливим зворушенням розповідав улюбленому учневі через двадцять чотири роки, за кілька місяців до своєї смерті. Цей факт містичного екстазу вразив Сковороду не менше, ніж випадок з чумою у Києві. Сковорода побачив у ньому безпосередню відповідь на його прагнення й пошуки. Від тоді Григорій Сковорода робив все, щоб не віддалятися від Бога. Від тоді його життя – життя мандрованого проповідника, а головна улюблена книга – Біблія.

Впродовж двадцяти чотирьох років після подій 1770 року до останніх років його земного життя, Сковорода жив істиною цього об'явлення, що, безперечно, наклало особливий відбиток на його філософію [4, 5]. Саме з цього моменту починається й містично-письменницька діяльність Григорія Сковороди.

Містичні переживання Григорія Сковороди, безумовно, є фактами його духовного життя й певними хронологічними позначками його духовної біографії. Вони свідчать про наявність безпосереднього релігійного досвіду, що у певний спосіб формував його погляди й його особистість. Недарма Д. Чижевський вбачав у цих трьох подіях духовного життя Г. Сковороди свідчення про завершення певної містичної стадії його духовного життя: очищення, просвітлення, обожнення та пов'язане із ним переживання стану містичного екстазу [6]. Отже, присутність містичної компоненти у світогляді Григорія Сковороди не підлягає сумніву. Містика тісно вплетена у релігійний світогляд українського мислителя. Більш того, можна сказати, що сама

релігійність Сковорода є містичною, тобто такою, в якій людині відкривається приховане.

Література

1. Багалій Д. І. Український мандрований філософ Г. С. Сковорода / Д. І. Багалій. – К., 1926. – 397с.
2. Марсель Г. Метафізический дневник / Г.Марсель. – СПб.: Наука, 2005. – 587с.
3. Попович М.В. Григорій Сковорода: філософія свободи / М.В.Попович. – К.: Майстерня Білецьких, 2007. – 256с.
4. Сковорода Г.С. Повне зібрання творів у двох томах. Том 1. / Г.С.Сковорода. – К.: Наукова думка, 1973. – 532с.
5. Сковорода Г.С. Повне зібрання творів у двох томах. Том 2. / Г.С.Сковорода. – К.: Наукова думка, 1973. – 574с.
6. Чижевський Д.І. Філософські твори: у 4-х тт. Т.1. / Д.І.Чижевський. – К.: Смолоскип, 2005. – XXXVIII+402с.